

SJÖHISTORISKA

Foton: Claes-Göran Wetterholms arkiv

Grupparbeten

Från årskurs 7 och uppåt

LÄRARHANDLEDNING EMIGRANTTRAFIKEN & TITANIC

www.sjohistoriska.se

Grupp 1

Titanic – Första klass

Erik Gustaf Lind (alias Edward Lingrey)

Yrke: Sjökapten, Godsägare, Affärsman
Född: 1869-06-18
Bosatt: Jordanstorp, Södermanland, Sverige

Biljett nr: 17475
Pris: £26.11
Destination: USA?

Steg ombord: 1912-04-10 Southampton, Hampshire, England
Död: 1912-04-15

Kroppen ej återfunnen.

Foto: Claes-Göran Wetterholms arkiv

Anteckningar:

Erik gick till sjöss (började arbeta på ett fartyg) när han var ung. Under denna tid kom han till USA. Här tog han anställning i den amerikanska flottan. Han var framgångsrik och tjänade en förmögenhet på att sälja kol till de amerikanska krigsfartygen.

I USA gifte han sig men äktenskapet blev olyckligt och makarna skildes. Efter skilsmässan återvände han till Sverige.

Tillbaka i Sverige träffade han Elsa Karsten som hade sonen Åke. De båda gifte sig och flyttade till godset (en stor gård) Jordanstorp. Men godset var dåligt och behövde repareras. Detta var dyrt och Erik försökte satsa sina pengar på olika sätt för att få mer pengar till reparationerna av huset. Han köpte klockor och skolbänkar. Men klockorna var dåliga och gick sönder. Skolbänkarna ville ingen köpa och Erik förlorade alla sina pengar.

För att försöka klara sig och få behålla godset bestämde familjen att Erik skulle resa tillbaka till Amerika för att försöka tjäna ihop en ny förmögenhet. Han reste via Köpenhamn och Berlin, inte från Göteborg som var vanligast. Biljetten till RMS Titanic köpte han i London.

Listan med alla passagerare som reste i första klass publicerades i tidningar i USA och England. Eftersom Erik försökte komma undan dem han lånat pengar av, bytte han ut sitt namn till Edward Lingrey.

Ombord på Titanic fanns gratis brevpapper för förstaklasspassagerarna. Erik skrev den 10 april följande brev hem till hustrun Elsa:

April 10 2

Käraste Lilla Min Elsa!

Innan jag nu lemnar denna delen på jordklotet sänder jag dig en varm kärleksfull helsning. Du kan ej ha en aning hvilken koloss denna båt är. och alldrig kunde man ha en aning om hvilken lyx. första resan och tänk kan taga 5.000 passagerare. -Jag hoppas kuvertet ej kan förråda hvilken båt jag far med. Kom ihåg lilla Elsa att ej tala om för någon..."

Ja jag hoppas att jag får vara frisk, så kan du lita på, jag ska söka få allt utredt och klart. Skall nu skriva hvarje dag o sedan då jag landar skall jag afsända allt på en gång. Gud beskydde dig och må nu ock vår lilla Putte få 'vara krya'. Hälsa mamma med tusende kyssar din egen Ensamme Erik

Olycksnatten

Natten mellan den 14:e och 15:e april går Titanic på ett isberg. När besättningen insett storleken på olyckan börjar de göra fartyget klart för att alla ombord skulle lämna fartyget. Först dem i 1:a klass därefter de övriga klasserna i tur och ordning. Efter passagerarna den övriga besättningen och allra sist styrmännen och kaptenen.

De högsta styrmännen står på var sin sida av fartygens livbåtsdäck och ser till att bara dem som har tillåtelse att kliva ner i livbåtarna kommer med. 1912 gällde den oskrivna regeln om att ”kvinnor och barn först”. Det betydde att män och pojkar över 12 år fick kliva åt sidan och klara sig med livbälten, dåtidens variant på flytväst.

Livbälte.

Foto: by_Cliff1066_CC-BY
Wikimedia

Efter kollisionen hoppade Erik och en annan resenär Håkan Björnström-Steffansson samtidigt från det sjunkandet skeppet, men medan Håkan klarade sig genom att han landade i livbåt D, hamnade Erik i vattnet och försvann.

Efter olyckan

Att han hade skrivit ett falskt namn på biljetten ställde till problem efter katastrofen. White Star Line ville inte godkänna att Edward Lingrey, som dessutom inte hade någon adress angiven, och Erik Lind var samma person. Inte förrän Håkan vittnade inför domstol att den bild som visades för honom och som föreställde Erik, var den man som hoppat samtidigt med honom från båten gick rederiet med på att det var samme person. Detta var viktigt då de efterlevande fick en summa pengar från rederiet. Denna rättsak tog fem år.

Grupparbete

Läs igenom texten ovan! Berätta för era klasskamrater om personen. Svara på frågorna. Motivera era svar och använd svaren i er berättelse.

Det fanns många anledningar till att resa. Många var fattiga som sökte lyckan. Men även rika personer ville till Amerika. Där fanns arbete, land och guld. Där fanns kanske en blivande äkta make eller maka.

Vilken anledning har er person till resan?

På vägen fanns det många mellanstationer. Först behövdes ett reseintyg från prästen. Sedan skulle de resa med färjan från Göteborg. I Göteborg bodde emigranterna ofta på Postgata om de tillhörde andra- eller tredje klass passagerarna, medan de väntade på resan över till England. Postgatan var en otrevlig plats där många busar höll till. När emigranten väl kommit till Southampton så fick de ibland vänta även där. Till sist genomgick de läkarundersökning innan ombordstigning på fartyget.

Vilka problem kunde uppstå för er person tror ni?

På båten delades alla människor upp efter klass. De som reste i första klass behövde aldrig möta de i tredje klass och tvärt om. Till exempel var skillnaden på hytterna och på maten stora, beroende på vilken klass emigranten reste i. Även ogifta damer och herrar hölls åtskilda. Vissa nöjen och salar var trots allt tillgängliga för alla.

Hur kunde er person underhålla sig själv under resan tror ni?

Olika kön och olika klasser behandlades mycket olika. När fartyget slog mot isberget, så blev det ännu mer tydligt. Det fanns inte plats för alla i livbåtarna. De som inte fick plats drunknade eller frös ihjäl.

Vilka chanser hade er person att överleva?

Grupp 2

Titanic – Andra klass

Fröken Dagmar (Jenny Ingeborg) Bryhl

Född: 1881 – 10 – 02
Bosatt: Skara, Västergötland, Sverige

Biljett nr: 236853
Pris: £26
Destination: Rockford, Illinois, USA

Steg ombord: 1912-04-10 Southampton, Hampshire, England
Räddad: Livbåt 12
Steg av från RMS Carpathia: 1912-04-18 New York
Död: Augusti 1969

Reste tillsammans med:
Kurt Bryhl (bror), Ingvar Enander (fästman)

Foto: Claes-Göran Wetterholms arkiv

Anteckningar:

Dagmar bodde med sin familj på Skolgatan i Skara och reste tillsammans med sin bror Kurt och fästmannen Ingvar till USA. Målet var Dagmars och Kurts farbror Oskar Lustig. Han bodde i staden Rockford, Illinois. Syskonens efternamn var egentligen Lustig, men i passagerarlistan bytte de och skrev in sin farmors efternamn; Bryhl.

Det var egentligen Dagmars fästman Ingvar som ville resa till Amerika. Han skulle studera jordbruket där, eftersom han utbildade sig till agronom. Kurt följde med som tolk och han var den enda av de tre som tänkte stanna kvar. Eftersom de hade det lite bättre ställt reste de i andra klass.

Olycksnatten:

Under natten mellan den 14:e och 15:e april kunde de utan problem ta sig upp på båtdäck, eftersom de inte behövde leta sig upp genom tredjeklasskorridorer och trappor.

De gick till babordssidan (vänster) där Dagmar fick plats i en livbåt. Varken brodern eller fästmannen fick följa med henne. Detta trots att båten bara var halvfull. Detta

berodde på den oskrivna regeln regeln att ”kvinnor och barn först”. Det betydde att män och pojkar över 12 år fick kliva åt sidan och klara sig med livbälten dåtidens variant på flytväst. Både Dagmars fästman och bror drunknade i olyckan.

Efter olyckan:

Tidigt nästa morgon sågs Dagmars livbåt av RMS Carpathias besättning, som kunde plocka upp de nödställda. Carpathia var det första fartyget som kom till olycksplatsen.

När Carpathia anlände till New York togs de överlevande om hand på sjukhus. Myndigheterna höll även förhör med dem och Dagmar berättade att de plockat upp folk ur vattnet som klängde sig fast vid en annan livbåt som flöt uppochned.

När Dagmar kom till New York telegraferade hon efter sin morbror som kom till sjukhuset där hon var. Efter några dagars vila följde hon med honom till Rockford. De kom dit den 25 april, men Dagmar ville i sin stora sorg hem till Sverige och hon fick en biljett hem av White Star Line ombord på RMS Adriatic.

Livbälte.

Foto: by_Cliff1066_CC-BY Wikimedia

Livbåt från Titanic.

Foto: Wikimedia Commons

Grupparbete

Läs igenom texten ovan! Berätta för era klasskamrater om personen. Svara på frågorna. Motivera era svar och använd svaren i er berättelse.

Det fanns många anledningar till att resa. Många var fattiga som sökte lyckan. Men även rika personer ville till Amerika. Där fanns arbete, land och guld. Där fanns kanske en blivande äkta make eller maka.

Vilken anledning har er person till resan?

På vägen fanns det många mellanstationer. Först behövdes ett reseintyg från prästen. Sedan skulle de resa med färjan från Göteborg. I Göteborg bodde emigranterna ofta på Postgata om de tillhörde andra- eller tredje klass passagerarna, medan de väntade på resan över till England. Postgatan var en otrevlig plats där många busar höll till. När emigranten väl kommit till Southampton så fick de ibland vänta även där. Till sist genomgick de läkarundersökning innan ombordstigning på fartyget.

Vilka problem kunde uppstå för er person tror ni?

På båten delades alla människor upp efter klass. De som reste i första klass behövde aldrig möta de i tredje klass och tvärt om. Till exempel var skillnaden på hytterna och på maten stora, beroende på vilken klass emigranten reste i. Även ogifta damer och herrar hölls åtskilda. Vissa nöjen och salar var trots allt tillgängliga för alla.

Hur kunde er person underhålla sig själv under resan tror ni?

Olika kön och olika klasser behandlades mycket olika. När fartyget slog mot isberget, så blev det ännu mer tydligt. Det fanns inte plats för alla i livbåtarna. De som inte fick plats drunknade eller frös ihjäl.

Vilka chanser hade er person att överleva?

Grupp 3

Titanic – Tredje klass

Herr Carl Olof Jansson (Carl Johnsson)

Född: 1890 – 05 – 17
Bosatt: Örebro, Närke, Sverige
Biljett nr: 350034
Pris: £7. 15. 11d
Hytt: I fören tillsammans med övriga ogifta män.
Destination: Swedburg, Nebraska, USA

Steg ombord: 1912-04-10 Southampton, Hampshire, England
Räddad: Livbåt A
Steg av från RMS Carpathia: 1912-04-18 New York
Död: 23 mars 1978 Wahoo, Nebraska, USA

Foto: Claes-Göran Wetterholms arkiv

Anteckningar:

Carl Olof var socialist och aktiv i arbetarrörelsen. Han var bosatt i Örebro och arbetade på Bröderna Erikssons snickerifabrik. Han emigrerade för att slippa göra värnplikt (allmän militärtjänst för alla svenska män över 18 år) men hade inte fått tillstånd av de svenska myndigheterna när han emigrerade, utan köpte både biljett och nödvändiga dokument i Köpenhamn. Från Köpenhamn reste han vidare tvärs över Danmark med tåg.

"...så anlände vi till Esbjerg kl. 6 afton samma dag /6 april/där vi fått gå igenom läkarundersökning å sedan gå ombord Nordsjöbåten, den som inte var frisk och hade klara papper fick vända om sades det oss, nog hade vi klara papper alltid fast dom var köpta och undertecknade av danska polisinspektören så det gick ju bra å friska var vi som nötkärnor allesammans..."

"Nordsjön som vanligt var den mycket grym å båten gungade väldigt, här skulle vi prövas om vem som var starkast å vem som först blev sjösjuk."

Resan över Nordsjön till England tog trettio timmar. Här fick inte emigranterna stanna länge utan de fortsatte snart mot Southampton varifrån RMS Titanic avgick.

Dagen innan avfärden med Titanic genomfördes den obligatoriska läkarundersökningen. Emigranterna ställdes upp i långa rader. "...nu skulle dom se att alla var vaccinerade å ve den som inte kunde visa sina märke tydligt å klart han blev utan barmhärtighet /vaccinerad/ å det grundligt ändå, det var flera stycken som fick lida väldigt ty armen svällde och värkte jag slapp ty jag hade 4 stora märken å då var det allrikt."

Carl Olof var ensamresande vuxen man i tredje klass vilket betydde att han och flera andra fick bo i flerbäddshytter framme i fören (längst fram) på fartyget. Enligt rederiet White Stars regler räknades alla pojkar över 12 års ålder som vuxna män och fick bo i hytter framme i fören på Titanic. Alla ensamresande kvinnor bodde i hytter längst akter ut (längst bak) på fartyget där även barnfamiljer bodde.

Olycksnatten

Under natten den 14 – 15 april kände Carl Olof kollisionen och han sprang upp på däck för att få se isberget, som någon nämnde för honom skulle finnas där. I brådskan glömde han att klä sig ordentligt. Isberget var naturligtvis inte längre synligt när han väl hunnit upp, och ... "då sprang jag ner i min hytt för att

hämta mina andra kläder klockan å väskan, men jag hinde inte få tag i mer än klockan och rocken då vattnet med en väldig kraft kom in i hytten då måste jag springa upp på däck ijen där jag fick se mina kamrater stå med livbältena påspända och med förskräckelse målad i deras anleten (ansikten) vad skulle jag göra inget livbälte inga skor ingen mössa.”

Carl Olof hade varit i närheten av bryggan när babord vinge krossades av en nedfallande skorsten och han kastade sig av skeppet. Spillrorna efter det sönderslagna skeppet blev flottar. Han höll sig fast men det blev så många (människor) att den sjönk. Till slut lyckades han simma till en flytande livbåt. Livbåt A.

Livbälte.

Foto: by_Cliff1066_CC-BY
Wikimedia

Livbåt från Titanic.

Foto: Wikimedia Commons

Efter olyckan

När de räddades ombord RMS Carpathia kastade besättningen på Carpathia ner långa repstegar som de i livbåtarna kunde klättra upp för. Barnen hissades upp i postsäckar. Carl Olof orkade inte utan fick även han hissas upp. På fartyget fick de läkarvård och efter 1 1/2 dag var de ganska återställda.

Carl Olof kom aldrig tillbaka till Sverige utan stannade i Wahoo och amerikaniserade sitt efternamn till Johnson.

Grupparbete

Läs igenom texten ovan! Berätta för era klasskamrater om personen. Svara på frågorna. Motivera era svar och använd svaren i er berättelse.

Det fanns många anledningar till att resa. Många var fattiga som sökte lyckan. Men även rika personer ville till Amerika. Där fanns arbete, land och guld. Där fanns kanske en blivande äkta make eller maka.

Vilken anledning har er person till resan?

På vägen fanns det många mellanstationer. Först behövdes ett reseintyg från prästen. Sedan skulle de resa med färjan från Göteborg. I Göteborg bodde emigranterna ofta på Postgata om de tillhörde andra- eller tredje klass passagerarna, medan de väntade på resan över till England. Postgatan var en otrevlig plats där många busar höll till. När emigranten väl kommit till Southampton så fick de ibland vänta även där. Till sist genomgick de läkarundersökning innan ombordstigning på fartyget.

Vilka problem kunde uppstå för er person tror ni?

På båten delades alla människor upp efter klass. De som reste i första klass behövde aldrig möta de i tredje klass och tvärt om. Till exempel var skillnaden på hytterna och på maten stora, beroende på vilken klass emigranten reste i. Även ogifta damer och herrar hölls åtskilda. Vissa nöjen och salar var trots allt tillgängliga för alla.

Hur kunde er person underhålla sig själv under resan tror ni?

Olika kön och olika klasser behandlades mycket olika. När fartyget slog mot isberget, så blev det ännu mer tydligt. Det fanns inte plats för alla i livbåtarna. De som inte fick plats drunknade eller frös ihjäl.

Vilka chanser hade er person att överleva?

Grupp 4

Titanic – Tredje klass

Fru Helga (Elisabeth) Hirvonen och dottern Hildur

Födda: 1890 – 01 – 02, 1910 – 02 – 15
Bosatt: Fram till 1912 i Dagsbruk, dagsfjärd, Finland

Biljett nr: 3101298
Pris: £12,5s,9d
Hytt: I aktern tillsammans med dottern och andra ensamresande kvinnor.
Destination: Monnesen, Pennsylvania, USA

Steg ombord: 1912-04-10 Southampton, Hampshire, England
Räddad: Livbåt 15
Steg av från RMS Carpathia: 1912-04-18 New York
Död: Maj 1961 New York

Reste tillsammans med: Eino Lindqvist (bror), August Abrahamsson (vän)

Foto: Claes-Göran Wetterholms arkiv

Anteckningar:

Helga var gift med stålverksarbetaren Eric Aleksanteri Hirvonen som redan bodde i Amerika i Monessen, Pennsylvania. Han hade rest till USA året innan med RMS Lusitania och fick arbete i stålindustrin i Monessen.

Den 3 april 1912 lämnade skeppet S/S Polaris hamnen i Hangö i Finland. Med sig hade fartyget Helga, Hildur och deras resesällskap. Ombord fanns flera andra finländare som även de lämnade sitt hemland. De for via Köpenhamn till Hull. När Helga och dottern var i Southampton skickade Helga ett vykort föreställande Titanic till familjen i Finland och länge trodde de i Finland att hon och dottern omkommit i katastrofen.

Olycksnatten

Brodern Eino väcktes av vännen August Abrahamsson som trodde något farligt hade hänt. Båda bodde i fören som alla andra ogifta män på RMS Titanic. Efter kollisionen tog de sig tillsammans till den aktre delen av skeppet.

Eino hittade inte sin syster i hennes hytt. Efter lite letande hittade han henne ensam i en korridor på gränsen till hysteri. Hon hade lämnat Hildur sovande i kojn, eftersom hon inte ville störa henne om de ändå skulle dö allihop. Eino gick tillbaka till hytten och svepte in Hildur i en filt. Sedan klättrade han med flickan i ena armen och Helga krampaktigt fasthållandes i hans rock uppför två järnlejdare (branta järntrappor). Eino såg till att Helga och Hildur kom i en livbåt, men knuffades bort när han själv försökte komma med i den. Eino blev kvar på Titanic tills aktern började resa sig. Då hoppade han i vattnet och simmade till den felvända hopfällbara livbåten B där han lyckades hålla sig kvar. (Även vännen August klarade sig)

(Enligt Claes Göran Wetterholm, som forskat mycket i Titanics öde är denna historia kanske inte helt sann. Eino tillhör många av de män som ändrade sin historia därför att de tyckte att det var omanligt att ha räddats i en livbåt, det lät betydligt bättre om man kämpat i havet! Troligen blev han räddad i livbåt 13 eller 15.)

Efter olyckan

Efter katastrofen skickades ett telegram till Eric där de meddelade att hans hustru och dotter blivit räddade. Han hade bara vetat att de var på väg inte att de

reste med Titanic. Det fick han reda på när han fick telegrammet. Eric skyndade sig genast till New York och mötte sin hustru och dotter på det sjukhus de vårdades på. De bosatte sig permanent i USA.

Livbälte.

Foto: by_Cliff1066_CC-BY Wikimedia

Livbåt från Titanic.

Foto: Wikimedia Commons

Grupparbete

Läs igenom texten ovan! Berätta för era klasskamrater om personen. Svara på frågorna. Motivera era svar och använd svaren i er berättelse.

Det fanns många anledningar till att resa. Många var fattiga som sökte lyckan. Men även rika personer ville till Amerika. Där fanns arbete, land och guld. Där fanns kanske en blivande äkta make eller maka.

Vilken anledning har er person till resan?

På vägen fanns det många mellanstationer. Först behövdes ett reseintyg från prästen. Sedan skulle de resa med färjan från Göteborg. I Göteborg bodde emigranterna ofta på Postgata om de tillhörde andra- eller tredje klass passagerarna, medan de väntade på resan över till England. Postgatan var en otrevlig plats där många busar höll till. När emigranten väl kommit till Southampton så fick de ibland vänta även där. Till sist genomgick de läkarundersökning innan ombordstigning på fartyget.

Vilka problem kunde uppstå för er person tror ni?

På båten delades alla människor upp efter klass. De som reste i första klass behövde aldrig möta de i tredje klass och tvärt om. Till exempel var skillnaden på hytterna och på maten stora, beroende på vilken klass emigranten reste i. Även ogifta damer och herrar hölls åtskilda. Vissa nöjen och salar var trots allt tillgängliga för alla.

Hur kunde er person underhålla sig själv under resan tror ni?

Olika kön och olika klasser behandlades mycket olika. När fartyget slog mot isberget, så blev det ännu mer tydligt. Det fanns inte plats för alla i livbåtarna. De som inte fick plats drunknade eller frös ihjäl.

Vilka chanser hade er person att överleva?

Grupp 5

Titanic – Personal

Stewardess Violet Jessop (Miss Unsinkable - Fröken osänkbar)

Född: 1887 – 10 - 01

Bosatt: London, England
Yrke på RMS Titanic: Stewardess

Mönstrade: 1912-04-10 Southampton Hampshire, England

Räddad: Livbåt 16

Steg av från RMS Carpathia: 1912-04-18 New York

Död: Maj 1971 Wahoo, Nebraska, USA

Foto: Wikipedia commons

Anteckningar:

När Violet Jessops mor blev sjuk slutade Violet skolan och började arbeta som stewardess ombord på RMS Orinoco. Att arbeta som stewardess betydde att hon passade upp på passagerarna, speciellt de kvinnliga.

1911 började hon arbeta ombord RMS Olympic som stewardess. Olympic var systerfartyg till RMS Titanic och det första i rederiet White Star Linjens tre fartyg i Olympicklassen. Det var ett av dåtidens lyxigaste och största fartyg. Den 20 september 1911 kolliderade Olympic med ett gammalt kryssningsfartyg HMS Hawke utanför Isle of Wight. Båda fartygen skadades svårt men inga människor omkom. Violet bytte fartyg och den 10 april 1912 började hon arbeta ombord RMS Titanic. Fyra dagar senare gick Titanic på ett isberg i Nordatlanten.

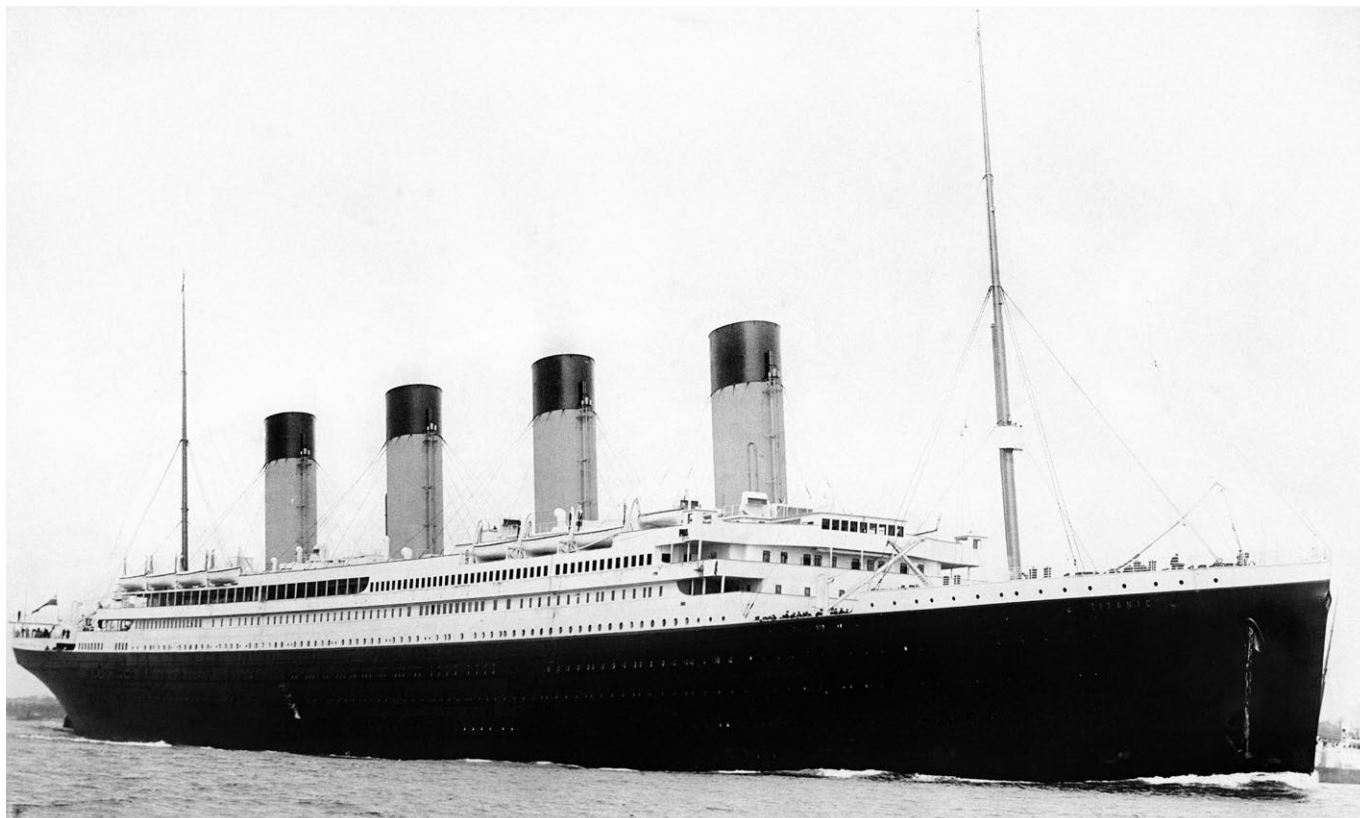
Olycksnatten

Violet fick order om att ta sig till livbåtsdäck för att hjälpa alla passagerare som inte förstod engelska hur de skulle bete sig när de fick order om att ta på livbälten eller gå i livbåtarna. Hon tittade på när besättningen lastade livbåtarna. Tillsist blev hon beordrad ner i livbåt 16.

Efter olyckan

Under första världskriget, arbetade Violet som stewardess för brittiska Röda Korset. 1916 arbetar hon ombord RMS Britannic som byggts om från passagerarfartyg till sjukhusfartyg. Britannic var det andra systerfartyget till Titanic. Den 21 november gick Britannic på en mina då det färdades på Medelhavet nära Kykladerna. Violet kom med i en av livbåtarna. Men då livbåtarna drogs mot de stora propellrarna hoppade hon ur för att inte sugas ner med livbåten. Men hon sögs ner ändå och slog huvudet mot kölen. Folk i de andra livbåtarna lyckades få tag i henne och hon blev till sist räddad.

Efter kriget fortsatte Violet att arbeta som stewardess för olika rederier. Under en av sina anställningar på rederiet Red Star, reste Violet på två jorden runt kryssningar. I tidningsartiklar och böcker fick Violet Jessop smeknamnet "fröken osänkbar" efter att hon varit med i så många olyckor.

RMS Titanic. Foto: G.O. Stuart_1843-1923 PD_by Wikipedia commons

Grupparbete

Läs igenom texten ovan! Berätta för era klasskamrater om personen. Svara på frågorna. Motivera era svar och använd svaren i er berättelse.

Den stora emigrantrafiken skapade en enorm arbetsplats. Efter sekelskiftet fick även kvinnor arbeta ombord. Dessa kallades för stewardess/mässuppasserska på svenska. Deras arbete var att se till att passagerarna hade allt de behövde, framförallt de kvinnliga.

Hur tror ni att det arbetet var? Vilka problem kunde uppstå?

På båten delades alla människor upp efter klass. De som reste i första klass behövde aldrig möta de i tredje klass och tvärt om. Det samma gällde personalen. De som passade upp på första klass ansåg sig vara finare än de som ansvarade för tredje klass.

Hur tror du att det var för Violet?

Olika kön och olika klasser behandlades mycket olika. När fartyget slog mot isberget, så blev det väldigt tydligt. Det fanns inte plats för alla i livbåtarna. De som inte fick plats drunknade eller frös ihjäl.

Vilka chanser hade er person att överleva?

Titanic – Personal

Styrman William McMaster Murdoch

Född: 1873 - 02 - 28

Bosatt: Southampton, England

Yrke på RMS Titanic: 1:e styrman

Mönstrade: 1912-04-10 Southampton Hampshire, England

Död: 1912-04-15

Kroppen ej återfunnen.

Foto: Claes-Göran Wetterholms arkiv

Anteckningar:

William var född i Skottland. Många av hans släktingar var sjömän; hans far och farfar var sjökaptener, liksom fyra av hans farfars bröder. Han seglade på en rad olika segelfartyg innan han under 1900-talets första år började på rederiet White Star Line. 1911 blev han förste styrman på RMS Olympic. Under hans tid på Olympic var han med om en del mindre olyckor och även den stora 1911 då Olympic kolliderade med HMS Hawke och förstörde delar av skrovet. 1912 flyttas William från Olympic till RMS Titanic.

Olycksnatten

Natten mellan den 14 och 15 april är det William som har befälet på bryggan när isberget upptäcks. Han befäller "Stopp och Full back" i maskin och därefter att de skulle svänga undan kraftigt för att minska farten mot isberget. Men de var för nära och fartyget kolliderade i full fart med det skarpkantade isberget på sin styrbordssida (högra sida) och 90 meter av fartyget 269 meter långa skrov skärs upp. 5 av Titanics vattentäta skott* skadas. På vissa ställen hade isen trängt in 1,5 meter i fartygssidan.

Att William varit så snabb att ge befallningar räddade troligen Titanics akter från att träffas av isberget vilket

räddade många liv. Han måste direkt efter den första ordern om att svänga fartyget gett order om att svänga i motsatt riktning, alltså fick han den akre delen att svänga ut och klarade på så sätt fartyget. Det var den manövern som gjorde att hon flöt så länge som hon gjorde.

När befälen inspekterat skadan och de insett att Titanic skulle sjunka beslutade Kapten Smith att fartyget skulle utrymmas. Det kan inte varit ett lätt beslut. Smith visste mycket väl att det inte fanns tillräckligt med livbåtsplatser för samtliga passagerare och att vattnet var 0,5 grad. De som inte kom med livbåtarna skulle inte klara sig länge i det iskalla vattnet.

Utrymningen gick långsamt. Många passagerare förstod inte allvaret i situationen och ville inte sätta på sig livbälten (äldre modell av flytväst). Första klass passagerare vägledades av personalen direkt ut till livbåtsdäck. Även andrapassagerarna kom relativt snabbt ut på livbåtsdäck. Värre blev det för tredjeklasspassagerarna. De bodde längre ned i fartyget och det var svårt för personalen att samla dem och få upp dem i tid. I början gick allt lugnt och stilla men allteftersom Titanic började luta mer, ökade paniken ombord.

William, Över styrman Wilde och Andre styrman Charles Lightoller fick ansvaret för att sätta ut och fylla livbåtarna. William ansvarade för styrbords (höger) sida och Charles för babords. (vänster) sida.

När fartygets skulle utrymmas gav även kapten Smith order om den oskrivna regeln att "kvinnor och barn först" skulle gå i livbåtarna. Det betydde att män och pojkar över 12 år fick kliva åt sidan och klara sig med livbälten medan de väntade på om det blev någon plats över i livbåtarna. Charles och Wilde på babordssidan av fartyget följer detta exakt till att det blev i början "bara" kvinnor och barn. Det betydde att de första livbåtarna som sänktes ner från babordssidan var knappt halvfylla. William däremot fyllde på med män om det fanns platser kvar i livbåten. 75% av alla män som överlevde hade William att tacka för sina liv. Det sista som sågs av William var att han försökte sjösätta den hopfällbara livbåt A.

* Ett vattentätt skott är en vägg som går tvärs fartyget. Titanic fick 15 sådana skott. Dörröppningarna i dem kunde stänga och på så vis bildades luftfickor som fartyget kunde flyta på om skrovet skadades. Titanic kunde flyta även om 2 skott blev helt vattenfyllda.

Livbälte.

Foto: by_Cliff1066_CC-BY
Wikimedia

Livbåt från Titanic.

Foto: Wikimedia Commons

Grupparbete

Läs igenom texten ovan! Berätta för era klasskamrater om personen. Svara på frågorna. Motivera era svar och använd svaren i er berättelse.

Den stora emigranttrafiken skapade en enorm arbetsplats. Efter sekelskiftet fick även kvinnor arbeta ombord. Dessa kallades för stewardess/mässuppasserska på svenska. Deras arbete var att se till att passagerarna hade allt de behövde, framförallt de kvinnliga.

Hur tror ni att det arbetet var? Vilka problem kunde uppstå?

På båten delades alla människor upp efter klass. De som reste i första klass behövde aldrig möta de i tredje klass och tvärt om. Det samma gällde personalen. De som passade upp på första klass ansåg sig vara finare än de som ansvarade för tredje klass.

Hur tror du att det var för Violet?

Olika kön och olika klasser behandlades mycket olika. När fartyget slog mot isberget, så blev det väldigt tydligt. Det fanns inte plats för alla i livbåtarna. De som inte fick plats drunknade eller frös ihjäl.

Vilka chanser hade er person att överleva?

Grupp A

Hur kom vi iväg?

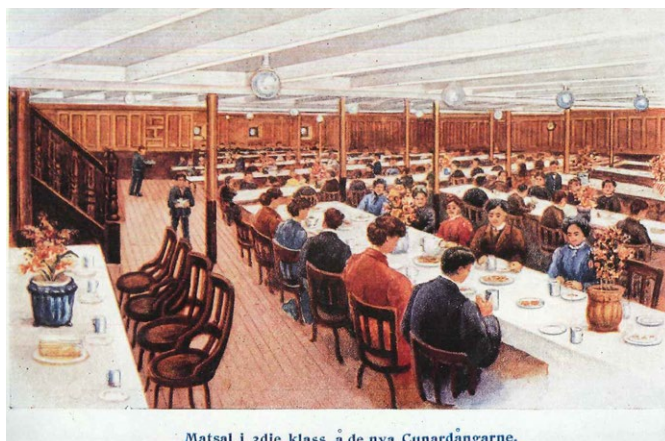
Sverige var ett fattigt land för 150 år sedan. Därför var det många människor som emigrerade (=flyttade utomlands) för att få det bättre. I Amerika fanns arbete och stora områden av obrukad jord. Mellan åren 1850 och 1930 emigrerade cirka 1,5 miljoner svenskar till Amerika.

Utvantrarykort. Foto: Claes-Göran Wetterholms arkiv

Det var inte de allra fattigaste som emigrerade. De hade inte råd. För dem som förmådde kunde det ta över 10 år att arbeta ihop en biljett. 1912 kostade en enkel biljett i tredje klass Göteborg – New York 181 kr. Det var lika mycket som en arbetarfamilj betalade i hyra under ett år vid den här tiden.

Det var åldersgrupperna mellan 15 -40 år som utvandrade. De svenska myndigheterna gjorde (1907-14) en omfattande utredning, då det började märkas att delar av Sverige avfolkades. Flera förslag lades fram för att förhindra emigrationen men något beslut togs aldrig.

Matsal 3:e klass. Foto: Claes-Göran Wetterholms arkiv

Biljetter till resan köptes hos speciella agenter. (En slags biljettförsäljare.) Agenterna annonserade i dagspressen. På de stora affischerna sågs vilka båtar som fanns. Matsedlarna för tredje klass var tryckta flera år i förväg så att de resande säkert visste vad som serverades. Det fanns bilder på hytter, matsalar och olika promenaddäck. Men den bästa reklamen för resorna över Atlanten var, trots allt, alla de brev som kom hem från dem som redan emigrerat.

För att kunna emigrera behövdes olika intyg från myndigheterna.

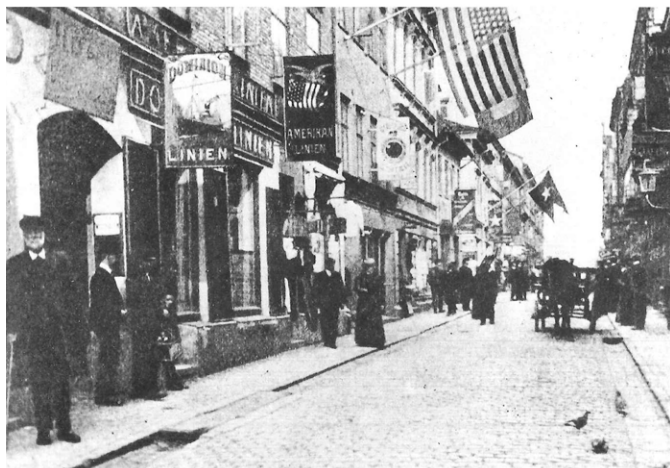
- Flyttningsbetyg från pastorsämbetet. Detta var ett dokument som godkände flytten.
- Biljetten eller utvandrarekontrakt. Biljetten eller utvandrarekontraktet bestod ofta av flera olika slags biljetter
 1. Tågresa från hemmet.
 2. Båtresan från, till exempel Göteborg till Hull eller Grimsby i England. (Det fanns fler städer utvandrarerna kunde resa från och till men dessa var några av de större.)
 3. Resan med tåg över England till Liverpool eller Southampton.
 4. Resan över Atlanten.
 5. Tågresa från New York till målet.

- Polistillstånd
Polisen läste igenom och såg att alla dokument var riktiga och påskrivna. Unga män var tvungna att ha ett dokument om att de gjort värnplikten (Den allmänna militärtjänsten för alla män över 18 år).

Utän alla dessa dokument gick det inte att emigrera.

Fast det är klart. Ville man väldigt gärna fanns det alltid utvägar...

Det gick att köpa en "väst" nere i Nyhavn i Köpenhamn eller Göteborg. I innefickorna på västen låg alla nödvändiga dokument. Det enda som man behövde göra var att fylla i ett namn. Eller så gick det att ljuga och säga att man var amerikansk medborgare. Detta kontrollerades sällan. Eller köpa biljetten i England. För att resa till England behövdes inte några speciella dokument.

Sillgatan, numera Postgatan, i Göteborg vid sekelskiftet.
Foto: Göteborgs historiska museum

Tredje klass promenaddäck, längst akterut på fartyget Aquitania
Foto: Claes-Göran Wetterholms arkiv

Ombordstigning på en atlantångare i Liverpool
Foto: Claes-Göran Wetterholms arkiv

Den egentliga resan började för många i Göteborg. Agenterna mötte emigranterna för att föra dem till deras tillfälliga bostad där de bodde under väntan på fler emigranter samt utresefartyget till England. Göteborg var en farlig stad för alla emigranter. Det fanns gott om folk som ville lura av emigranterna deras pengar.

Från Göteborg gick resan över Nordsjön till Hull eller Grimsby i England. En resa som många tyckte var otäck. Det gungade ofta förskräckligt på de små skeppen. Resan över Nordsjön tog cirka 2 dygn.

Härifrån skickades emigranterna sedan med tåg till uppsamlingsplatserna i Liverpool eller Southampton. Där bodde de i särskilda emigranthotell för att invänta fartyget som skulle ta dem över Atlanten.

Innan ombordstigning skulle alla emigranter gå igenom en läkarundersökning. Detta var väldigt viktigt. Kunde de inte visa att de vaccinerats mot tbc eller var friska kunde resan stanna här. Det var strikta regler för att resa in i Amerika.

Ombord på fartyget bodde emigranterna efter särskilda regler. Vuxna, ogifta och ensamresande män längst förut. Vuxen var man från 12 års ålder och betalade fullt pris. Vuxna, ogifta och ensamresande kvinnor längst akter ut. Gifna par och familjer bodde också där. Umgicks gjorde emigranterna på promenaddäcket längst akter ut. Mellan för och akter gick en lång korridor. Kl.10 skulle alla kvinnor och barn gå och lägga sig. De manliga kunde däremot vara uppe hela natten om de ville. Resan över Atlanten tog cirka 1 vecka.

Grupparbete

Det var en lång och besvärlig resa många emigranter gått igenom innan de nådde målet i USA. Berätta för era klasskamrater hur de bar sig åt för att komma iväg. Svara på frågorna. Motivera era svar och använd svaren i er berättelse

Vilka var det som reste?

Kunde alla resa?

Var det dyrt?

Om man inte fick tillstånd från myndigheterna att resa kunde man resa i alla fall då. Hur då?

Vilka var de som använde denna möjlighet tror ni?

Det fanns mycket reklam om resorna. Vilken reklam var bäst och varför var den det?

Hur lång tid kunde resorna ta?

Hur tror ni det kändes för emigranterna när de väntade i Göteborg? Varför var Göteborg farligt?

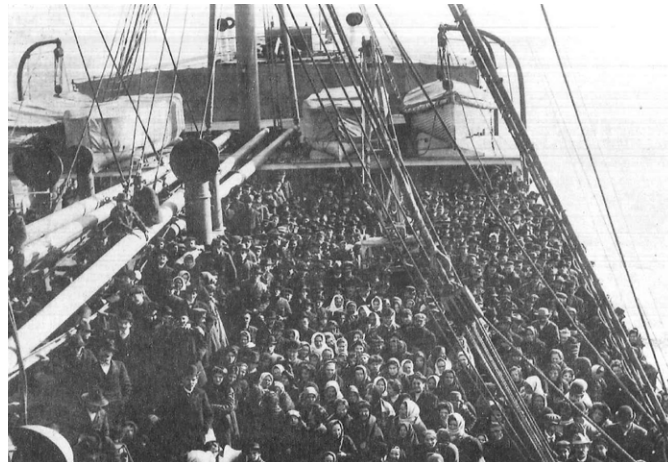
Många var oroliga för läkarundersökningen. Vad tror ni det beror på?

Grupp B

Vad skedde när vi kom fram?

Emigranter med frihetsgudinnan i sikte
Foto: By Edwin Levick_PD_via Wikimedia Commons

Emigranter anländer till New York 1906
Foto: Emigrantinstitutet Växjö

Ellis Island 1905
Foto: By a Coeffler_PD_By Wikimedia Commons

När emigranterna såg frihetsstatyn visste de att de var nära målet. Men då var det även dags för något som många emigranter var väldigt nervösa inför. USA hade stränga invandringslagar. Vem som helst var inte välkommen.

I början av emigranttrafiken fanns det ingen kontroll eller stöd till de nyanlända. Skurkar lurade av emigranterna deras sista pengar på falska växlingskurser och falska biljetter. Så småningom beslutade de amerikanska myndigheterna att en kontrollstation skulle finnas för att ta emot emigranterna. I början användes ett gammalt fort, Castle Garden från början av 1800 talet. Men den blev snart för liten och allt flyttades över till Ellis Island där den nya mottagningen hade byggts 1892. Då hade redan 7,6 miljoner emigranter passerat och bosatt sig i USA.

På Ellis Island, som är en liten ö i inloppet till New York, låg den stora kontrollstationen alla måste passera

som reste i de lägre klasserna. Emigranterna fick gå i land och ställa sig på kö för läkarkontroll och olika undersökningar. De blev även utfrågade om vart de var på väg, hur mycket pengar de hade med sig och om de kände någon som redan bodde i USA.

Emigranten fick inte vara sjuk på något sätt. Två sjukdomar som kontrollerades extra noga var TBC och Tracom (en ögonsjukdom). De fick intyga att de inte varit idiot de senaste 5 åren. Att de inte gjort några brott. Var emigranten kvinna var hon tvungen att visa att hon inte var gravid.

Hade inte emigranten någon adress dit han eller hon skulle resa eller en järnvägsbiljett från New York och en familj som lovat att ta hand om personen, då fördes emigranten åt sidan för att utfrågas mer ingående. I värsta fall fick de gå tillbaka ombord för transport hem. Som väl var betalades resan hem av rederiet som ägde fartyget de kommit till Amerika med.

Ögonundersökning på Ellis Island 1913.
Foto: By unknown_PB_By_Wikimedia Commons

Nyanlända emigranter på Ellis Island.
Foto: By_Underwood & Underwood_PD via Wikimedia Commons

Första klass passagerarna var aldrig i närheten av Ellis Island. De följde med det stora ångfartyget alla kommit med in till kaj i New York. Ofta visste många vilka de var eftersom deras namn stått i dagstidningen. Det var ofta folksamling vid kajen om det var en berömd person som reste med något fartyg. I början av 1900-talet hade det börjat bli populärt att resa fram och åter för att hälsa på vänner och familj.

För andra och tredjeklasspassagerarna var resan över Atlanten oftast en enkel resa. Det var mycket få som kom tillbaka till sitt gamla hemland. Från 1920 - 1923 började Amerika införa begränsningar för hur många som fick resa in i landet från de olika länderna men då var den svenska "flytten" redan i stort sätt över.

När de stora atlantångarna gick tillbaka till Europa byggdes ibland tredjeklass passagerarutrymmen om till stora lastrum.

Grupparbete

När emigranterna till sist var framme i USA var svårigheterna ändå inte över. Det fanns fortfarande en hel del hinder kvar. Berätta för era klasskamrater vad som skedde när de kom fram. Svara på frågorna. Motivera era svar och använd svaren i er berättelse.

Från början fanns ingen kontroll av emigranterna när de kom fram till Amerika. Så småningom införde de amerikanska myndigheterna en sådan. Vad kunde det bero på?

Vilka slags människor var inte välkomna som invandrare i USA runt sekelskiftet?

Hur tror ni det kändes när man gick igenom alla undersökningar och utfrågningar?
Var de rättvisa?

Finns det något ni tycker var konstigt eller otrevligt?

Varför tror ni det var viktigt för de amerikanska myndigheterna att emigranten hade en adress dit han eller hon skulle resa eller att det fanns en familj som tog emot emigranten?

Första klasspassagerarna fick skjuts in till New York. På kajen fanns ofta en folksamling för att ta emot och titta på dem. Varför behövde de inte passera Ellis Island? Varför var det så många människor som kommit för att titta på dem när de anlände?